

Átiratok

Zemlényi Csaba *Science of Art Series / A művészet tudománya sorozat* című tárlatának a bemutatása előtt szükséges leírnom néhány életrajzi adatot, hogy a finom, precíz rajzok és a részletgazdagon megfestett képek iránt érdeklődők megismerhessék eddigi tevékenységét. A nagyváradi születésű, ma Budapesten élő művész 1974-ben diplomázott festő szakon Bukarestben a N. Grigorescu Akadémián. 1976-tól vesz részt kiállításokon. Pályája kezdetén a festői stílusok számos változatát kipróbálta a nonfigurációtól a szürrealizmusig. Az 1970-es évek első felében visszatért a figurális ábrázolásmódhoz, és archaizáló, a 17. századi németalföldi csendéletek által inspirált kompozíciókat kezdett el festeni. 1980 és 2000 között New Yorkban dolgozott, ahol elsősorban újságrajzokat készített. Olyan lapokat illusztrált, mint a Times, a The New York Times vagy a Newsweek.

Zemlényinek a Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjteményben megrendezett szűk retrospektív tárlata az 1970-es évek elejétől napjainkig mutatta be művészetét. A kiállítás két témakört ölelt fel. Az első két teremben a szinte már túlfinomult, manierizmusba hajló csendéleteit és portréit vonultatta fel, míg a harmadik helyiségben az Amerikában készült, kulturális és aktuális politikai eseményekhez kapcsolódó rajzait láthattuk.

Az előbbiek, a festmények mélyebb megértéséhez a manierizmus és a csendélet fogalma visz közelebb. A manierizmus az 1530 és 1600 közötti, a reneszánsz és a barokk által határolt időszak olasz elnevezése a művészettörténetben. A maniera szó eredeti jelentése kézzel készített, ügyes. A 19. és a 20. század művészettörténet-írása viszont már inkább a modoros jelentésben használja a kifejezést. Az első manieristák olaszok voltak, mint például Jacopo da Pontormo vagy Angelo Bronzino, akinek *Venus, Ámor, Bolondság és idő* című allegorikus tablója a manierizmussal foglalkozó írások gyakori illusztrációja. Természetesen a kifejezésmód más országokban, így Németalföldön vagy Franciaországban is közkedvelt volt, gondoljunk csak a fontainebleau-i iskolára, vagy Prágára, ahol Rudolf császár udvarában dolgozott Arcimboldo.

Az ünnepélyesség, a pompa, a különtség, a kuriózumok, a körülményes megformálás, valamint a 17. és 18. századi csendéletek jellemző motívumai, tárgyai (serlegek, kupák, üveg pohár, mozsár, különböző kagylók, csigák és a koponya, a vanitas szimbóluma) jellemezték Zemlényinek a Ferencvárosban bemutatott nyolc- és tizenkét osztású vásznait is (*Natura naturata*, 1990–2008). Csendéleteinek egy másik csoportja, melyeken különböző ételek, sajt, homár, borral teli pohár stb. szerepelnek, a németalföldi piktúrát idézik. A kiállítás meghívóján látható alkotás pedig egy konkrét mű, Caravaggio 1596 körül festett *Gyümölcskosár* című remekének a parafrázisa. Zemlényi továbbgondolta Caravaggio csendéletét, mégpedig úgy, hogy a fonott kosárba festett gyümölcsöket, körtét, almát, fügét, szőlőt különféle ásványokkal és egy merész röviülésben ábrázolt hegedűvel egészítette ki.

Természetesen olyan munkákkal is találkozhattunk a kiállításon, melyek inkább szürrealista indíttatásúak. Ilyen a *Trans Sylvano* (1995–2004), ahol egy erdélyi szőnyeggel leterített asztalon egy sólyom és egy homár látható. A mellvértet, parókát viselő férfiakat megörökítő portrék pedig, többek között a *Mikes Kelemen* parafrázis, beállításukkal, attribútumaikkal a barokk uralkodók, így a Napkirály csillogó mellvértes arcmásait idézik.

Merőben más jellegűek, inkább aktuálisak, mint artisztikusak az 1980-as évek politikai és kulturális eseményeit illusztráló újságrajzok (*I. Erzsébet történelmi szerepének értékelése születésének 450. évfordulója alkalmából*, 1983, *Mozart-bicentenárium*, 1986, stb.).

Zemlényi Csaba posztmodern szemléletű művész. Festményei tele vannak a régi korok művészetéből – főleg a barokkból – vett idézetekkel, utalásokkal, mégsem mondhatjuk, hogy csupán a régmúlt hangulatának megidézői; a jelenünkről éppúgy szólnak, s ez teszi őket igazán értékkessé.

Lóska Lajos

